

פרשת יתרו – ריאליות, אמונה ומה שביניהם ....

עבודה שכלית לעומת עבודה אמונית

1. שמות פרק יח פסוק ה

וַיָּבֹא יִתְרוֹ זֹהְרָן מִיִּשְׂרָאֵל וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ אֶל הַמֶּדְבָּר אֲשֶׁר הוּא
זֹהְרָן שֵׁם הָרֶגְלָקִים:
רש"י

(ה) אל המדבר – אף אנו יודעין שבמדבר היו, אלא שבזמנו של יתרו דבר הכתוב, שהיה יושב בצבאו של עולם ונדדו לכו ללא אל המדבר, מקום תהו, לשמוע דברי תורה:

2. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף יא עמוד א

א"ר חייא בר אבא א"ר סימא, שלשה היו באותה עצה: בלעם, ואיוב, ויתרו, בלעם שיעץ – נהרג, איוב ששתק – נידון ביסורין, יתרו שברח – זכו מבני בניו שישבו בלשכת הגזית,

3. שמות פרק יח פסוק כז

וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה אֶת זֹהְרָן וַיְכַף לוֹ אֶל אַרְצוֹ: פ

4. ילקוט שמעוני תורה פרשת יתרו רמז רעא

אמר שלמה לב יודע מרת נפשו ובשמחתו לא יתערב זר, אמר הקדוש ברוך הוא בני היו משועבדין בטיט ולבנים ויתרו היה יושב בתוך ביתו בבטח והשקט ובא לראות בשמחת התורה עם בני לפיכך וישלח משה את חותנו

5. שמות פרק יח, יז-יז

(יז) וַיֹּאמֶר זֹהְרָן מִיִּשְׂרָאֵל אֵלָיו לֹא טוֹב הַדְּבָר אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה: (יז) וְגַבְלֵי תַבַּל גַּם אַתָּה גַם הָעַם הַזֶּה אֲשֶׁר עִמָּךְ כִּי כָבֵד מִמֶּךָ הַדְּבָר לֹא תִכְבַּל עֲשֹׂהוּ לְבָדָךְ: (יט) עֲתָה שָׁמַע בְּקִלִּי אֵינְעָךְ וַיְהִי אֲלֵךְ עִמָּךְ הִנֵּה אַתָּה לָעַם מוֹלֵה הָאֲלֹקִים וְהִבֵּאתָ אֶתְּךָ אֶת הַדְּבָרִים אֶל הָאֲלֹקִים... (כא) וְאַתָּה תִּזְוָה מִכָּל הָעַם אֲנִשִּׁי וַיִּלֵּךְ יִרְאִי אֲלֵךְ אֲנִשִּׁי מֵאֵת יִשְׂרָאֵל וְשָׂמַת עֲלֵהֶם שְׂרֵי אֲלֵךְ שְׂרֵי מֵאֵת שְׂרֵי זִמְשִׁים וְשְׂרֵי עֲשִׂירֹת:
רש"י שמות פרק יח פסוק א

יתרו – צבע שמות נקראו לו כעוול, יתרו, חובב, חזק, קניי, פטיאל. יתרו, על שם שיתר פרעה אחת בתורה (להלן פסוק כא) ואתה תחזה.

6. ומתוק האור שמות חלק ב עמוד רסז

ולכאורה כיצד יתכן הדבר, שרק יתרו חשב על הרעיון הנשגב הזה, להעמיד שרי אלפים, שרי מאות, שרי חמישים ושרי עשרות. כלום לא עלה על דעת אף אחד מישראל להקל בצורה כזו את העול מעל משה רבנו?!

7. דברים פרק א, ט-ט

(ט) וַאֲמַר אֲלֵכֶם בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר לֹא אוֹכַל לְבָדִי שֵׂאת אֶתְכֶם: ... (יג) הֲבו לְכֶם אֲנִשִּׁים זִמְמִים וְגַבְיִים וַיְדַעִים לְשִׁבְטֵיכֶם וְאִשִּׁימֶם בְּרֵאשִׁיכֶם: (יד) וַתִּעַנְנוּ אֹתִי וַתֹּאמְרוּ טוֹב הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לַעֲשׂוֹת: (טו) וַאֲקִיז אֶת רֵאשִׁי שִׁבְטֵיכֶם אֲנִשִּׁים זִמְמִים וַיְדַעִים וְאֵתְּן אוֹתָם רֵאשִׁים עֲלֵיכֶם שְׂרֵי אֲלֵךְ שְׂרֵי מֵאֵת יִשְׂרָאֵל וְשָׂמַת עֲלֵהֶם שְׂרֵי עֲשִׂירֹת וְשִׁבְטֵיכֶם:
רש"י

(ט) ואמר אליכם בעת ההוא לומר לא אוכל לבדדי שאת אתכם... לא מעממי לני אומר לכם, אלא מפי הקדוש ברוך הוא:

מדרגת יתרו - הכרה שכלית

8. בעל הטורים שמות פרק ב פסוק טז

יתרו היה כהן וכומר לעבודה זרה (מכילתא יתרו יח א) וכשנשא משה את בתו הוצרך משה לידור לו שכן הראשון שיוולד לו שיהיה כומר לעבודה זרה (מכילתא שם שם ג). וזה היה כוונתו כי ידע שיהזיר את חמיו למוטב כמו שעשה שהרי נתגיייר. מכל מקום נענש שכן בנו נעשה כומר לע"ז שנאמר ויהונתן בן גרשום בן מנשה (שופטים יח ל) נו"ן תלויה, ודרשו חז"ל (ב"ב קט ב) בן משה היה אלא שתולין הקלקלה במקולקל:

9. שמות רבה (וילנא) פרשת שמות פרשה א סימן לב

אמרו רבותינו יתרו כומר לעבודת כוכבים היה וראה שאין בה ממש וביסר עליה והרהר לעשות תשובה עד שלא בא משה וקרא לבני עירו ואמר להם עד עכשיו הייתי משמש אתכם מעתה זקן אני בחרו לכם כומר אחר עמד והוציא כלי תשמישי עבודת כוכבים ונתן להם הכל, עמדו ונדוהו שלא יזדקק לו אדם ולא יעשו לו מלאכה ולא ירעו את צאנו ובקש מן הרועים לרעות לו את צאנו ולא קבלו לפיכך הוציא בנותיו,

10. שיחות מוסר מאמר עח

אולם הדבר מתבאר עפ"י האמור, כי אעפ"י שחזר יתרו בתשובה שלמה ופירש מע"ז, עשה זאת מהכרע דעתו ומהכרתו, שראה בשכלו שאין בה ממש, אך לא היה חפץ שצאצאיו יהיו מאמינים בה' בהכרת, והרי בביתו של משה יהיו "מוכרחים" באמונתם, על כן התנה שאת הבן הראשון יתנו להיות כומר לע"ז, ואם יבוא מעצמו לידי הכרה שאין בה ממש, מה טוב, ובלבד שלא יהיה "מוכרח" לכך. אבל לא ידע ולא הבין שאדרבה, עיקר התורה הוא שיעשה האדם כ"עבד" ולא על פי הכרעת דעתו. .... ואומנם עיקר הקושי בעבודת ד' הוא ענין זה, כי קשה מאד לאדם להרגיש את עצמו "עבד" ו"מוכרח", דהיינו לקיים את המצוות אך ורק מחמת ציווי הבורא יתברך, ונקל לו יותר לעשות לפי שיקול דעתו ולא להרגיש עצמו כבול.

11. שמות פרק יח, יא

(יא) עֲתָה יִדְעֵתִי כִּי גָדוֹל ה' מִכָּל הָאֲלֹהִים כִּי בְדָבָר אֲשֶׁר זָדוּ עֲלֵיהֶם:
אלשיך

הנה הקשינו, כי אין כפירה גדולה מזו. שיוורה כי גם אלהי העמים גדולים הם, כי אם שה' גדול מכולם. והלא אשר יאמין כי יש אלוה מבלעדי ה' כופר יקרא בלי ספק. ורבותינו ז"ל (דברים רבה ב יט) האשימו את יתרו בזה שנתן ממש בעבודה זרה. ויתכן להפך בזכותו, והוא, כי הנה אמרו רבותינו ז"ל (מכילתא יתרו א) שלא הניח עבודה זרה שלא עבדה ומזה ידע ההפרש על כולם. ויתכן זה יאמר פשט הכתוב, עתה ידעתי כי גדול ה', כלומר, הוא גדול לבדו. והאיך ידעתי זה, הלא הוא, מכל האלהים שמהם למדתי כי גדול ה'. כי את כלם עבדתי ולא ראיתי כח בהם.

12. אור החיים שמות פרק יח

וראיתי לתת לב איך זכה יתרו שתכתב על ידו פרשה זו... ונראה כי טעם הדבר הוא להראות ה' את בני ישראל הדור ההוא וכל דור ודור כי יש באומות גדולים בהבנה ובהשכלה, וצא ולמד מהשכלת יתרו בעצתו ואופן סדר בני אדם אשר בחר כי יש באומות מכירים דברים המאושרים, והכונה בזה כי לא באה הבחירה בישראל לצד שיש בהם השכלה והכרה יותר מכל האומות, וזה לך האות השכלת יתרו הא למדת כי לא מרוב חכמת ישראל והשכלתם בחר ה' בהם אלא לחסד עליון ולהאבת האבות

13. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קיא עמוד א

ועל דבר זה נענש משה רבינו, שנאמר ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה. אמר לו הקדוש ברוך הוא: חבל על דאבדין ולא משתכחין! הרי כמה פעמים נגלית על אברהם יצחק ויעקב בא-ל-שד-י, ולא הרהרו על מדותי, ולא אמרו לי מה שמך

14. מאמרי הראיה עמוד 70

האמונה אינה לא שכל ולא רגש, אלא גילוי עצמי היותר יסודי של מהות הנשמה, שצריך להדריך אותה בתכונתה. וכשאינן משחיתים את דרכה הטבעי לה, איננה צריכה לשום תוכן אחד לסעדה, אלא היא מוצאה בעצמה את הכל. בעת החלש אורה, אז בא השכל והרגש לפנות לפנייה דרך... צריך לדעת שאי אפשר לפנות אל השי"ת בשום שכל ובשום רגש, וקל וחומר בשום חוש, כ"א באמונה לבד

ה' דָּבַר טוֹב עַל יִשְׂרָאֵל: (כ) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי לֹא אֶלְכָּהּ כִּי אִם אֶל אֶרְצָי
וְאֶל בּוֹלְדֵיהֶי אֶלְכָּהּ:
רש"י
(ל) חל חלתי ואל מולדתי – חס נשזיל נכסי, חס נשזיל משפחתי:

22. חזקוני במדבר פרשת בהעלותך פרק י פסוק ל
(ל) כי אם אל ארצי ואל מולדתי אלך לא אניח הודאי בשביל הספק.

23. ילקוט שמעוני תורה פרשת יתרו רמז רעא
וישלח משה את חותנו ר' יהושע אומר שלחו מכבודו של עולם.

24. אור החיים במדבר פרק י
כי יש בזה חילול ה', כי יאמרו שנעמד על אמונתם והחשיבוהו
כל כך ועזב אותם אין זה אלא שלא הוצדקו אצלו מופתי
האמונה ואין נכון עשות כן, וכשלא קבל גרשו משה מכבודו של
עולם:

25. משנת רבי אהרן חלק א עמוד קיז
"אמר הקב"ה בני נשתעבדו בטיט ובלבנים ויתרו ישב לו בהשקט
ושלוה בארצו ובא לראות בשמחת התורה?" והיינו דע"כ שלחו,
דכיון דלא נתיישר בקושי השעבוד במצרים – לא היה יכול אף
לזכות לקבלת התורה... למדנו בזה, דכ"כ גדול ענין היסורין
שע"י נקנית התורה, ונחשב שכל כך חסרה לו ליתרו ההכנה
לתורה, עד שדבר זה הכריע את מסירותו הגדולה להפקיר הכל
עבור התורה, שלא היה ראוי להיות במתן תורה, עד כדי כך
שהיה בגדר "זר" למתן תורה, ונאמר עליו "ובשמחתו לא יתערב
זר", כי יקר דבר ה' מאד ואי אפשר להשיגו בלי צער.

26. תלמוד בבלי מסכת שבת דף פח עמוד א
ויתיצבו בתחתית ההר, אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה
הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כנגינית, ואמר להם: אם אתם מקבלים
התורה – מוטב, ואם לאו – שם תהא קבורתכם.

27. דעת תורה שמות עמוד רה
רואים אנו מכל הסוגיא הגדולה הזאת, כי כל הפלפול, כל עיקר החילוק
בין ישראל לעמים הוא במה שהכלל ישראל הינם מציאות של מצווים
ועושים. מצבם של ישראל הוא שהם מתהווים מחויבים, והמחויב בדבר,
מוכרח הוא לעשות, והמוכרח עושה בכל האופנים והמצבים, אם קל
ואם קשה, אין לו ברירה, כי הלא מחויב הוא. לא כן אומות העולם....

28. דברים פרק א, ט-טו
(ט) וַאֲמַר אֲלֵכֶם בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר לֹא אוֹכַל לְבַדֵּי שְׂאֵת אֶתְכֶם:....
(טז) וַאֲקֹז אֶת רַאשֵׁי שְׂבָטֵיכֶם אֲנָשִׁים זָקְנִים וַיְדַעִים וַאֲתָן אוֹתָם
רַאשִׁים עֲלֵיכֶם שְׂרֵי אֲלָפִים וְשְׂרֵי מֵאוֹת וְשְׂרֵי זָמִשִׁים וְשְׂרֵי עֲשָׂרֹת
וְשְׂבָטִים לְשְׂבָטֵיכֶם
רמב"ן
בידוע שזה הענין עצת יתרו... ולא הזכיר משה עצתו בכאן, ולא אמר
דבר בשם יתרו אשר אמר. ונראה בעיני שלא רצה להזכירו במעמד
כל ישראל, לענותו. או שלא יהיה לכבוד לו שיוכיר לדור הזה כי
אשה כושית לקח (במדבר יב א). ויתכן שהטעם, מפני שנמלך בשכינה
ועל פי הגבורה נעשה הענין ההוא:.

עבודה רק מתוך שכל לא מטרת לגמרי

15. שמות פרק יח פסוק ט
וַיִּזְדַּר יִתְרוֹ עַל כָּל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵצִילֹה מִיַּד
מִצְרַיִם:
רש"י

(ט) ויחד יתרו – וישמח יתרו, זה פשוטו ומלכאו נעשה נשאו חלודין חלודין, מיכל
על חיבור מלכסי, היינו דלמדי חנישי גיורא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה
בלפיה:

16. ספורנו שמות פרק יח פסוק ט
(ט) ויחד יתרו על כל הטובה. לא שמח על אבדן מצרים כראוי
למקנא לכבוד קונו, כענין ישמח צדיק כי חזה נקם אבל שמח
על טובתם של ישראל, כמרחם על דמעת העשוקים:

17. שיחות מוסר מאמר ב
והנה, אין מדרש זה מוציא את המקרא מידי פשוטו ששמח יתרו
על כל הטובה, שהרי המשיך ואמר "ברוך ה' אשר הציל וגו'", ועל
כרחק דשניהם אמת.... היוצא מדברינו, שלא די לאדם להגביר את
האור שבו, ולסמוך על כך שהחושך יסתלק מאליו, כי גם לאחר
שישכון בו אור גדול עדיין החושך במקומו עומד, אלא צריך הוא
לעמול במיוחד לגרש את החושך שבו.

18. ליקוטי מהרי"ל שמות פרשת יתרו
ויחד יתרו על כל הטובה וכו' אשר הצילו מיד מצרים. ויש לדקדק דהוה
ליה למיכתב אשר הצילם ... עוד נראה על פי מאמר חז"ל שלשה
היה באותה עצה, יתרו איוב ובלעם וכו', יתרו שברח זכה וישבו בניו
בלשכת הגזית. וא"כ י"ל הפשט דקאי אשר הצילו על יתרו, שהש"י
הציל אותו, שברח מהם:

קושי השעבוד - הכנה ותנאי לקבלת התורה

19. שמות פרק יח, ח
(ז) וַיֹּסֶפֶר מֹשֶׁה לְזִמְתּוֹ אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְכַרְעֵה וּלְמִצְרַיִם עַל
אוֹדֹת יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מִצְאָתֶם בְּדַרְךְ וַיַּצֵּלֶם ה':

20. עבודת אברהם חלק א עמוד שמח
עוד תרבה מעלת האדם החי במדה זו, שאינו נופל ברוחו
לעולם, כי גם אם יראה שהנסיגות מתעצמים ומתגלגלים
עליו בזה אחר זה, אעפ"כ רוחו איתנה כצור החלמיש, בהיותו
יודע שהקב"ה עמו בכל אשר ילך לתמכו ולסעדו, ואין כח
עמידה בנסיגות כי אם בשפע תמידי מהבורא לפי ערך
ניסונותיו, משא"כ באדם התולה העמידה בנסיגות בכוחות
עצמו, אם יראה שבאים עליו נסיגות שלפי דעתו אין לו הכח
לעמוד בהם, מיד הוא נופל ברוחו ואינו יוצא למלחמה, ואילו
השכיל לדעת שבין כך ובין כך הכל הוא מאת ה' ותמיד אין
כח אחר בלתי הוא, היה שם פניו למלחמה בידיעה שבכל רגע
ורגע מקבלים השפעת כוחות חדשים לפי גדול הנסיגות....
ובכן נעמוד על ביאור פרשת יתרו שהתפעל מגדלות ה' בשמעו
ענין יציאת מצרים וקריעת ים סוף ומלחמת עמלק, וזה היה די
לו להיות מוכן להפקיר הכל ולעזוב עיר מושבו וכל אשר לו,
כדי לבוא אל המדבר ולהזבק בה, אבל משה רבנו בחר
להזהירו על דבר אמת, והודיעו שאין די בידיעת האמונה לבד,
אלא צריך להגיע למדרגת ידיעה מושרשת בלב שאין שום כח
במציאות בלתי ה' לבדו, וזה כולל גם את כוחו לעמוד
בנסיגות, וילמוד זה משמית לב שעל אף שכל הנסים היו על
אודות ישראל, אעפ"כ מצאו אותם התלאות בדרך בקריעת ים
סוף ובמלחמת עמלק, וכוונת משה היה להודיעו שאין די
בגילויים נפלאים המראים לאדם יסודות האמונה, אלא צריך
גם הכרה בביטול היש שאין האדם שליט ברוחו לבדו לעשות
כרצונו....

21. במדבר פרק י, כט-ל
(כט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְזִמְתּוֹ בֶּן רַעוּאֵל הַמִּדְיָנִי זִמְתָּן מֹשֶׁה נְסַעִים אֲנִיזְנוּ
אֶל הַמִּקְוֶה אֲשֶׁר אָמַר ה' אֹתוֹ אֲתָן לְכֶם לְכֹה אֲתָנוּ וְהַטְּבֹנוּ לָךְ כִּי

כשעובדים את ה' רק מתוך השכל קשה להתנתק מהעבר ולהדבק באופן מוחלט בבורא.

18 – המהרי"ל עומד על עוד נקודה מעניינת בפסוק. לשון הפסוק אינו מובן, לכאורה במקום לומר "אשר הצילו" היה צריך לומר "אשר הצילם", הרי סוף סוף הנושא כאן הם ישראל. אלא מסביר המהרי"ל שכוונת יתרו באומרו "אשר הצילו": היא לעצמו, שהשכיל לברוח ממצרים כששמע על עצת "הבה נתחכמה לו", ועכשיו מוכח שהיה לו רווח גדול מבריחה זו!! שוב אנו רואים שיתרו אומנם מתפעל מהגודל האלוקי ועושה הרבה צעדים של ויתורים, אך בסופו של דבר הוא מחפש לראות איפה הטוב הזה מסתדר אתו ומהם רווחיו האישיים.

קושי השעבוד - הכנה ותנאי לקבלת התורה

19-10 - הגורם העיקרי לכך שיתרו עוזב את מדין ונפגש עם בני" במדבר הם הנפלאות ששמע – מה שמועה שמע ובא? שמע על קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. אולם כשמה פוגש את חותנו הוא אינו מספר לו על הנפלאות, אלא "את כל התלאה אשר מצאתם בדרך ויצילם ה'". לשם מה משה מתעסק עם התלאה ולא עם הנפלאות שהם היו הסיבה לביאת יתרו? בעל 'עבודת אברהם' מברר שהאדם הגדול הוא אדם שלא נופל ברוחו לעולם, גם בשעה שרואה שהניסיונות מתעצמים ומתגלגלים עליו, רוחו נשאר איתנה כצור החלמיש, שהרי יודע שהקב"ה עמו בכל אשר ילך. לעומת זאת אדם שתולה את העמידה בניסיונות רק בכוחות עצמו כשיראה שבאים עליו ניסיונות שלפי דעתו אין לו כוח לעמוד בהם, מיד יפול ברוחו ולא יצא למלחמה. על פי באור זה ניתן להסביר את המפגש בין משה ליתרו. יתרו שומע על נפלאות הבורא – קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, מפקיר הכל, עוזב את עיר מושבו ואת כל אשר לו כדי לבוא את המדבר להדבק בה'. משה רבנו בוחר לספר דווקא על התלאות כדי להורות ליתרו שאין די בגילויים נפלאים המראים לאדם יסודות האמונה בחוש, אלא גם ובעיקר צריך הכרה בביטול היש שאין האדם שליט ברוחו לבדו לעשות כרצונו. כפי שהסברנו יתרו במהותו הוא אדם שמגיע להכרה בבורא לא מתוך התבטלות אלא מתוך שלילת הרע ומתוך הכרה שכלית. דרך זו מסוכנת ואינה נכונה, אלא העיקר לשאוף ולהגיע לדרגת אבותינו הקדושים שעובדים את ה' מתוך התבטלות ותמימות.

21-25 - בפרשת בהעלותך יש השלמה למסופר בפרשתנו. משה מבקש מיתרו שיבוא איתם "אל המקום אשר אמר ה' אותו אתן לכם". משה לא משאיר את יתרו בלי כלום, הוא גם מבטיח לו "לכה אתנו והטבנו לך כי ה' דבר טוב על ישראל". יתרו במפתיע או שלא במפתיע מסרב ומשיב למשה "לא אלך כי אם אל ארצי ואל מולדתי אלך". רש"י במקום מפרש "אם בשביל נכסי, אם בשביל משפחתי". החזקוני ביאר שמה שהטריד את יתרו זה לעזוב את הודאי לטובת הספק. שוב אנו רואים את אותה נקודה אצל יתרו. יתרו צריך שהדברים יסתדרו לו בראש. במדין יש לו נכסים, לעומת ארץ ישראל שרק הובטח לו שיש טוב. החשש שמא הדברים לא יסתדרו כמו שצריך מונעים מיתרו להמשיך עם ישראל ויותר מזה הם גורמים למשה לעשות צעד חריג כפי המובא בפרשתנו "וישלח משה את חותנו" ובמדרש מבואר בשם ר' יהושע ששלחו מכבודו של עולם.

11-11 - לאחר שמשה מספר ליתרו "את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים". יתרו אומר את המשפט הבא: "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים...". האלשיך הקדוש הקשה, הרי אין לך כפירה גדולה מזו שלכאורה מדבריו משמע שגם אלהי העמים גדולים, אלא שה' גדול מהם ובאמת חז"ל במדרש רבה ביקרו את יתרו והאשימו אותו שנותן ממש בעבודה זרה. האלשיך הקדוש מנסה ללמד זכות על יתרו ומבאר שבידוע יתרו עבד כל ע"ז שבעולם ונמצא שהכיר את כל סוגי העבודות זרות וכוונתו לומר שדווקא מכוח זה הגיע להכרה שה' גדול מכל האלהים. כלומר יתרו מגיע להכרה בגדלות הבורא לא מכוח החיוב אלא מכוח השלילה. בפשטות יוצא מדברי האלשיך שאילו היתה ע"ז שיתרו לא היה עובד אותה, לא היה יכול להגיע למסקנה שה' גדול מכל האלהים.

12-14 - האו"ח הקדוש שואל איך יתכן שדווקא יתרו זכה שהפרשה בה מופיע מעמד הר סיני תקרא על שמו? וביאר שכוונת הבורא להראות שגם באומות העולם יש אנשים גדולים בהבנה ובהשכלה כדוגמת יתרו, שמעבר לכך שהגיע להכרה שה' הוא האלוקים גם היה בו הכוח לתת עצות טובות למשה רבינו, ואם כן לכאורה למה דווקא עם ישראל נבחר לקבל את התורה? אלא שמכאן אתה למד שבחירת ישראל לא באה מצד שיש להם השכלה והכרה יותר משאר האומות אלא מצד "חסד עליון ולאהבת האבות". למה מתכוון האו"ח כשאומר "אהבת האבות" איזו מעלה היתה באבות שלא היתה ביתרו? לאחר שמה כביכול מטיח דברים כלפי מעלה ואומר "ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה". אמר לו הקדוש ברוך הוא: חבל על דאבדין ולא משתכחין! הרי כמה פעמים נגליתי על אברהם יצחק ויעקב בא-ל-שד-י, ולא הרהרו על מדותי, ולא אמרו לי מה שמך. בדברי חז"ל אלו מתבארת לנו מעלת האבות. הגדולה של האבות שהם היו דבקים בבורא יתברך שמו לא רק כשזה הסתדר להם, אלא גם ואולי בעיקר כשזה לא הסתדר להם... זה ההבדל המהותי שיש בין יתרו לבין האבות!!! זו הסיבה שה' בוחר בנו לעם!!! לא נבחרנו בגלל השכל אלא נבחרנו בגלל כוח האמונה!!! הרב זצ"ל מברר שאמונה אינה לא שכל ולא רגש, אלא גילוי עצמי של מהות הנשמה. רק בעת חולשה האדם צריך לחזק עצמו בשכל ורגש, אך באמת האמונה אינה זקוקה לא לשכל ולא לרגש - "צריך לדעת שאי אפשר לפנות אל השי"ת בשום שכל ובשום רגש, וק"ו בשום חוש כי אם באמונה לבד!!!"

עבודה רק מתוך שכל לא מטרת לגמרי

15-17 - התורה מספרת לנו על התגובה של יתרו לאחר ששומע "את כל אשר עשה לפרעה ולמצרים" – "ויחד יתרו", רש"י מביא שני פירושים על המילה "ויחד": 1. וישמח זה פשוטו 2. ומדשו נעשה בשרו חדדיון חדדיון על איבוד מצרים. לכאורה שני הפירושים סותרים, אך הספורנו מחבר בין הפירושים ואומר ששמחת יתרו לא היתה על אובדן מצרים כראוי למי שמקנא לכבוד קונו, אבל שמח על טובתם של ישראל כאדם שמרחם על דמעת העשוקים. כלומר, שמחתו של יתרו היתה חלקית. כך הסביר גם ר' חיים שמואלביץ שהמדרש לא סותר את הפשט, יכול להיות שאדם יהיה שמח אבל שמחתו תהיה מהולה בעצבות ומכאן למד ר' חיים רעיון מוסרי. לא די לאדם להגביר את האור שבו, ולסמוך על כך שהחושך יסתלק מאילו, כי גם לאחר שישכון בו אור גדול עדיין החושך במקומו עומד, אלא צריך הוא לעמול במיוחד לגרש את החושך שבו.

שאר הדברות העומדות על גביהם. הדיבר החמישי הוא "כבד את אביך ואת אמך" והדיבר העשירי הוא "לא תחמוד". ננתח כל ציווי ונראה דבר מעניין.

הציווי "כבד את אביך ואת אמך" בהתבוננות ראשונית נראה שיותר שייך למצוות שבין אדם לחברו. ההסבר המקובל במצווה זו הוא יסוד הכרת הטוב. פעמים שהאדם מקבל את הטוב שהוריו משפיעים עליו כמובן מאליו ומשום כך הוא גם לא רואה צורך לכבד אותם. אדם שלא מכבד את הוריו הוא אדם שגם לא מכבד את הקב"ה!! מי שלא יודע להכיר טובה להוריו לא ידע להכיר טובה גם לקב"ה. אך אנו ננסה להביא הסבר נוסף. הורים מצווים לחנך את ילדיהם, אחד היסודות בחינוך ילדים הוא הצבת גבולות. הורים שמאפשרים לילד לעשות ככל העולה על רוחו הם הורים שמפקירים את ילדיהם. הקושי של הילד לכבד את הוריו אינו בא כשזה מסתדר לו אלא בעיקר כשזה לא מסתדר לו, באה התורה ומצווה אותנו "כבד את אביך ואת אמך", בכל מצב בין כשזה מסתדר לך ובין כשזה לא מסתדר לך. על הילד להבין שההורים רוצים בטובתו, גם אם נראה לו שהם טועים עדין ההורים רוצים בטובתו. אדם שמכבד את הוריו בכל מצב מרגיל את הנפש להתחבר שגם כשהדברים לא הולכים בדיוק איך שאני רוצה. כך הם הדברים כלפי הקב"ה, את הבורא אנו מצווים לעבוד בכל מצב בין כשזה מסתדר ובין כשלא מסתדר, בין אם אנו מבינים ובין אם לא.

הדיבור האחרון ברשימה הוא "לא תחמוד". בפסוק נאמר "לא תחמוד בית רעך, לא תחמוד אשת רעך ועבדו ואמתו ושורו וחמורו וכל אשר לרעך" הקשה הרב גלינסקי, לשם מה היה צריך לפרט בפסוק "בית רעך, אשת רעך וכו', אם בסוף הפסוק נאמר "וכל אשר לרעך"? ומתוך שהאדם רואה רק את טובתו של האחר וחומד אותה - הוא רואה את הצלחתו החמרית, את מעמדו החברתי, ואומר לעצמו כי הוא חפץ להיות כמוהו. אומרת לו התורה אתה חומד את ההצלחה שאתה רואה לנגד עיניך - משפחה טובה, דירת פאר או מכונית חדישה, אבל דע לך שיש גם דברים נסתרים, פחות מוצלחים ... אם אתה רוצה להחליף איתו עליך לדעת שזו עסקת חבילה - אתה מקבל את כל אשר לרעך, גם את הצרות שלו ... המקנא בזולתו מסתנוור מהחיצוניות הזוהרת, ומתעלם מכך שלכל אחד יש את "הפעקלע" שלו. ראינו שאדם שמבסס את עבודת הבורא על שכל בדר"כ ייפול כשהדברים לא יסתדרו כפי שהוא רוצה. החמדה בדברים של אחר באה משום שהאדם לא שמח עם המקום בו הוא נמצא, הוא אומר לעצמו אם היה לי רק כך וכך הכל היה מושלם, עם הדברים הטובים הוא "משלים" אבל את הדברים הלא מוצלחים הוא אינו מוכן לקבל. יש כאן פגם גדול באמונה!!! כוח אמוני נמדד דווקא במקום של קושי ולא במקום שזה מסתדר. לכל אדם יש דברים מוצלחים ויש דברים מוצלחים פחות וכל אדם מחויב לשמוח במכלול של הדברים והוא אינו יכול לומר על זה כן ועל זה לא.

חברים יקרים!

יתרו מגיע להכרה בבורא מכוח השכל ומכוח ההתפעלות ממה שהוא רואה ושומע. המשותף לשני הדברים האלו כוחות אנושיים. את האמונה אי אפשר ואסור לבסס על כוחות אנושיים אלא רק על כוח פנימי שנקרא "אמונה". משה מבין מכוח מה מגיע יתרו ומשום כך מגרש אותו חזרה למדין כדי שיתרו לא יהיה שותף במעמד הר סיני בקבלת התורה. אדם שעובד את ה' רק מתוך החושים האנושיים לא יכול להתמודד עם מציאות שלא מסתדרת לו בראש. דווקא קושי השעבוד הוא שהקנה לעם ישראל את היכולת לבסס את האמונה ומתוך כך לקבל את התורה. בעשרת הדברות שני הדברות "כבד את אביך ואת אמך" ו"לא תחמוד". מחנכים את האדם לדעת להתמודד גם אם מציאות שבראיה שטחית נראת פחות נוחות. שנזכה לעבוד את ה' מתוך אמונה גדולה שתעזור לנו לראות את טוב ה' בכל מציאות ומציאות. שבת שלום ומבורך!!!

הא"ח הקדוש ביאר שמשה ממש לא מסתפק בכך שיתרו רוצה ללכת מעצמו אלא הוא ממש מגרש אותו וזאת כדי למנוע חילול ה', שאם לא יגרשו אלא ילך מעצמו יאמרו, הרי יתרו עמד על אמונתם של ישראל ואפילו הכי לא ראה לנכון להישאר עמם וילמדו ממנו לא להיות דבק באלוקים ומשום כך משה מגרשו כדי שלא יאמרו שמעצמו הלך. על פי יסוד זה מתרץ ר' אהרן קוטלר את השאלה בה פתחנו, איך יתכן שיתרו עשה כל כך הרבה צעדים מעצמו ובא להיות עם ישראל ואפילו הכי במעמד הר סיני לא יכול להיות שותף משום "ובשמחתו לא יתערב זר". יתרו לא היה שותף בשעבוד ישראל במצרים וכוין שלא היה בקושי השעבוד לא היה יכול לזכות לקבל את התורה. יתרו לא חווה על בשרו את ניסיון האמונה מתוך קושי, כל המדרגה אליה הגיע יתרו היה אך ורק מתוך שכל ושלילת הרע, אבל לא מתוך נקודת האמונה. במקור 14 הבאנו את דברי הרב שאמונה אינה לא שכל ולא רגש, ההתמודדות עם מציאות של קושי חושפת אצל האדם את נקודת האמונה שבו - "להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות", לילה הוא זמן של חושך, זמן של קושי, בא דוד ואומר לנו שדווקא בזמן הזה ניתן לחזק את "שריר" האמונה.

26-27 – על הנאמר "ויתיצבו בתחתית ההר" אמר רב אבדימי - מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם. מדוע עם ישראל היה צריך לקבל את התורה באופן של "כפו עליהם את ההר כגיגית"? אומר ר' ירוחם שכל החילוק בין ישראל לעמים הוא במה שישראל הם בבחינת מצויים ועושים, כל המעלה של עם ישראל מגיעה דווקא מתוך הנקודה שהוא מוכרח לקיים. המוכרח עושה בכל האופנים והמצבים, אם קל ואם קשה, אין לו ברירה, כי הלא מחויב הוא, מה שאין כן אצל אומות העולם, הם יעבדו רק כשזה מסתדר להם בשכל....

28 – נחזור לשאלה ששאלנו בפתיחת השיעור, מדוע בספר דברים בדברי התוכחה של משה, כאשר משה מזכיר את שרי אלפים, שרי מאות, שרי חמישים ושרי עשרות הוא כלל לא מזכיר שמדובר בעצת יתרו. הרמב"ן במקום מתרץ ואומר שעל אף שוודאי הייתה זו עצת יתרו מכל מקום גם ללא יתרו היה נעשה הדבר הזה משום שמשה נמלך בשכינה ועל פי הגבורה נעשה העניין הזה. נקשה על תירוץ הרמב"ן, מה זה משנה אם משה נמלך בשכינה וה' ציווה אותו לעשות זאת, סוף סוף יתרו אמר את העצה מעצמו ואם כן למה לא לפרגן לו? אלא שאינה דומה עצה הבאה מכוח השכל, לציווי שמגיע מכוח הבורא ברוך הוא, אלו שני דברים שונים לחלוטין!! כאשר אנו מייחסים את המעשה לעצת יתרו ברגע שיתבוא עצה טובה יותר מיד נשנה את ההתנהלות, אך כאשר אנו מייחסים את העצה לאלוקים אין זו עצה אלא ציווי שאליו אנו מחויבים בכל עת ובכל שעה.

עשרת הדברות

אחד הנושאים העיקריים בפרשה הוא עשרת הדברות. ניתן לראות דבר מעניין שמתחבר למהלך שלנו.

29-31 – עשרת הדברות מתחלקות לשתי קבוצות, החלוקה המקובלת היא חמש דברות במצוות שבין אדם למקום וחמש דברות במצוות שבין אדם לחברו. ניקח את שני הדברות שסוגרות את הרשימה בכל צד שבמובן מסוים הם הבסיס לכל

